

วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร

MUT Journal of Business Administration

ปีที่ 21 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2567)

Volume 21 Number 1 (January – June 2024)

อิทธิพลของทัศนคติต่อพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อม ของผู้บริโภคในประเทศไทย

The Influence of Attitudes on Usage Behavior of Kratom Consumers in Thailand

Received: January 28, 2024

Revised: May 25, 2024

Accepted: May 26, 2024

ศุภฤกษ์ สุขสมาน Suparerker Sooksmarn^{1,*} พรลภัส สุวรรณรัตน์ Pomlapis Suwannarat²

¹ D.P.A., ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ ประเทศไทย

² Ph.D., รองศาสตราจารย์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ ประเทศไทย

¹ D.P.A., Assistant Professor, Kasetsart Business School, Kasetsart University, Bangkok, Thailand

² Ph.D., Associate Professor, Kasetsart Business School, Kasetsart University, Bangkok, Thailand

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของทัศนคติต่อพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อม โดยส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยทางอ้อมส่งผ่านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ ผู้บริโภคกระท่อมที่อยู่ในพื้นที่การดูแลของสถาบันสำรวจและติดตามการปลูกพืชเสพติด สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) จำนวน 135 หมู่บ้าน/ชุมชน ที่กระจายในภาคใต้ 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัด นครศรีธรรมราช กระบี่ พังงา สุราษฎร์ธานี ระนอง ชุมพร ตรังและพัทลุง ภาคกลาง 2 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี และปทุมธานี โดยตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป ที่เป็นผู้บริโภคหรือเคยบริโภคพืชกระท่อม จำนวน 255 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้แก่แบบสอบถาม ประมวลผลข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ วิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาเพื่อหาค่าทางสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมานเพื่อวิเคราะห์ความกลมกลืนและสอดคล้อง

* E-mail address: fbussrs@ku.ac.th

ของโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model) โดยใช้ดัชนีต่างๆ เช่น ค่าดัชนีไคสแควร์ สัมพันธ์ Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) และ Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) และวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปร ผลการศึกษาพบว่า ทัศนคติต่อการใช้พืชกระท่อมมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการบริโภค การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง แต่ไม่ส่งผลทางอ้อมผ่านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงและการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง

คำสำคัญ: กระท่อม ทัศนคติต่อการใช้ พฤติกรรมการใช้ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง

ABSTRACT

This research aims to study influence of attitudes on Kratom usage behavior through both direct and indirect effects; the indirect effects were investigated through conformity to subjective norms and the ability to control behavior. The population used in the study was Kratom consumers in the area under the supervision of the Institute for Survey and Monitoring of Narcotic Crops, Office of the Narcotics Control Board (ONCB), in 135 villages/communities located in 8 provinces of the Southern Region namely Nakhon Si Thammarat, Krabi, Phang Nga, Surat Thani, Ranong, Chumphon, Trang, and Phatthalung and 2 provinces in the Central Region, namely Nonthaburi and Pathum Thani. The samples used in the research were 255 people aged 20 years and above who are consuming or had consumed kratom. The tool used for collecting the data was a questionnaire. The data were processed and analyzed by statistical package. The descriptive statistics analyzed basic statistical values such as frequency, percentage, mean, and standard deviation, while the inferential statistics analyzed the indices of conformity for the Structural Equation Model such as Related Chi square, Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI), and Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA), and analyzed the regression coefficients of variable. The results of the study revealed that attitudes towards the use of Kratom had the direct influence on consumer behavior, subjective norms, and perceived behavior control, but did not have an indirect effect on subjective norms, and perceived behavior control.

Keywords: Kratom, Attitudes towards the Use, Usage Behavior, Subjective Norms, Ability to Control Behavior

บทนำ

กระท่อมเป็นพืชที่พบในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สำหรับประเทศไทยมักนิยมปลูกในเขตภาคใต้ โดยชาวบ้านในพื้นที่ภาคใต้มักนิยมบริโภคกระท่อมในขณะทำงาน ภายใต้ความเชื่อที่ว่าทำให้มีพลังกำลังและความอดทนต่อการทำงานกลางแจ้งได้มากกว่าปกติ นอกจากนั้น ประโยชน์ของกระท่อมในตำรายาไทยยังมีสรรพคุณใช้ระงับอาการปวดท้อง แก้อืด แก้ท้องเสีย ระงับอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย ระงับประสาท และใช้ลดฝัน เป็นต้น (Rungrueng, 2020) แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีผู้บริโภคจำนวนหนึ่งได้นำใบพืชกระท่อมไปใช้ในทางที่ไม่เหมาะสม เช่น นำน้ำต้มใบกระท่อมไปผสมกับสารหรือยาอื่นตามที่ตนเองหรือกลุ่มของตนอยากจะทำให้มีฤทธิ์ที่ต้องการ ซึ่งรู้จักกันในชื่อว่า 4x100 ผลกระทบของการใช้ 4x100 ขึ้นกับส่วนผสมและปริมาณของสารที่ใช้รวมพืชกระท่อม เช่น ยาแก้ไอและยาอื่น ๆ จะมีสารออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท และน้ำอัดลมที่มีสารคาเฟอีนกระตุ้นสมองส่วนกลาง (Atsanangkornchai *et al.*, 2020) ด้วยข้อกังวลที่จะนำพืชกระท่อมไปใช้ในทางที่ไม่เหมาะสม รัฐสภาจึงได้ตราพระราชบัญญัติพืชกระท่อม พ.ศ. 2565 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2565 เพื่อมากำกับ ดูแล ควบคุม การใช้ประโยชน์ของพืชกระท่อมเป็นการเฉพาะ แม้มีกฎหมายดังกล่าว การดำเนินการเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดตามเจตนารมณ์ของกฎหมายจำเป็นต้องมีแผนและแนวทางที่ชัดเจน ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องกับพืชกระท่อมทั้งภาครัฐ เอกชนผู้ประกอบการ และเกษตรกร ยังไม่มีทิศทางร่วมกันที่ชัดเจน

พฤติกรรมที่บุคคลจะปฏิบัติและแสดงออกเกิดจากปัจจัยสำคัญ 3 ปัจจัย ได้แก่ ทศนคติต่อพฤติกรรม (Attitude toward behavior) ซึ่งเป็นปัจจัยของแต่ละบุคคลที่เกิดจากการประเมินความรู้สึกทางบวกหรือทางลบ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective norms) เป็นปัจจัยทางสังคม คือเป็นการรับรู้ของบุคคลว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญคิดว่าควรหรือไม่ควรปฏิบัติพฤติกรรมนั้น และการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง (Perceived behavior control) คือ การรับรู้ความง่ายหรือความยากของตนเองในการปฏิบัติพฤติกรรม หากบุคคลที่มีทัศนคติดี การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงสูง และการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ของตนเองสูง จะทำให้มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติพฤติกรรมนั้น ดังนั้น การศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยทั้ง 3 ต่อพฤติกรรมจะนำมาซึ่งความเข้าใจในแนวทางที่จะส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ หรือจำกัดและควบคุมพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มุ่งเน้นที่พฤติกรรมและปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรม ทำให้เกิดความเข้าใจผู้บริโภคหรือเคยบริโภคพืชกระท่อมมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะภาครัฐในการจัดทำแผนและมาตรการในการกำกับดูแล ส่งเสริม ตามนโยบายและแนวทางในการใช้ประโยชน์เชิงสุขภาพ เช่น การบำบัดรักษาโรค ตลอดจนเพื่อการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดชนิดร้ายแรง ในขณะที่ควบคุมการนำไปใช้ในทางที่ไม่เหมาะสมควบคู่ไป

คำถามนำวิจัย

ทัศนคติต่อการใช้พืชกระท่อมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเองหรือไม่ อย่างไร และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงและการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเองที่มีต่อพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อม
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของทัศนคติต่อการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ช่วยให้เข้าใจและสามารถทำนายพฤติกรรมรวมทั้งปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมของผู้บริโภคได้ดียิ่งขึ้น
2. เป็นแนวทางเพื่อการปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อการบริโภคพืชกระท่อมได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
3. เป็นแนวทางในการกำกับ ดูแล และติดตามพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมที่เป็นประโยชน์ในหลากหลายด้าน เช่น การแพทย์ สาธารณะสุข เศรษฐกิจ และสังคม ในขณะที่ควบคุมพฤติกรรมใช้ที่เป็นอันตรายและไม่เหมาะสม ของผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะภาครัฐให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง และยุติธรรม

การทบทวนวรรณกรรม

ที่มาและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการใช้พืชกระท่อม

พืชกระท่อม มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Mitragyna speciosa* (Korth.) Havil เป็นพรรณไม้ยืนต้นที่มีถิ่นกำเนิดในเขตร้อนชื้นแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะประเทศไทย คาบสมุทรมลายู สารสำคัญที่พบในใบกระท่อม คือ ไมทราไจนีน (Mitragynine) เป็นสารจำพวกอัลคาลอยด์ที่ออกฤทธิ์กดประสาทส่วนกลาง (CNS depressant) ทำให้รู้สึกชา กดความรู้สึกเมื่ออยู่ลำพังขณะทำงาน ทำให้สามารถทำงานได้นาน และทนต่อความร้อนได้มากขึ้น (Saion, 2021) สำหรับประเทศไทยมีการบริโภคกระท่อมมากในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย บริบทดั้งเดิมนั้นพืชกระท่อมเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชาวเขา ไว่ ชาวสวัน และกลุ่มผู้ใช้แรงงาน นอกจากใช้บริโภคเพื่อช่วยให้ทำงานได้มากแล้ว ในพื้นที่ภาคใต้

นั้นใช้พืชกระท่อมในการต้อนรับแขก นำมาเคี้ยวระหว่างพบปะพูดคุย เช่นเดียวกับหมากพลู การบริโภคนิยมการเคี้ยวใบสด ต้มเป็นน้ำ หรือนำใบมาอย่างให้เกรียมและตำผสมกับน้ำพริกเป็นอาหาร พืชกระท่อมเป็นพืชที่มีสรรพคุณทางยาจึงมีประโยชน์ในทางการแพทย์เมื่อใช้อย่างถูกวิธี แพทย์แผนไทยส่วนใหญ่จะนำพืชกระท่อมมาใช้เป็นยารักษาแก้ท้องร่วง รักษาโรคเบาหวาน เป็นตำหรับสูตรยาของหมอพื้นบ้านหรือหมอแผนโบราณ เช่น ตำหรับยาประสะกระท่อม อย่างไรก็ตามแม้พืชกระท่อมให้ผลการออกฤทธิ์ที่อาจมีประโยชน์ทางยา แต่การเสพพืชกระท่อมมากๆ อย่างยาวนาน หรือนำไปใช้อย่างไม่เหมาะสม เช่น นำใบกระท่อมมาต้มและผสมกับน้ำอัดลม ยากันยุงหรือยาแก้อา ซึ่งกลุ่มวัยรุ่นมักเรียกกันว่า 4×100 มีผลเสียต่อสุขภาพและสร้างปัญหาต่อสังคมได้ (Atsanangkornchai *et al.*, 2020)

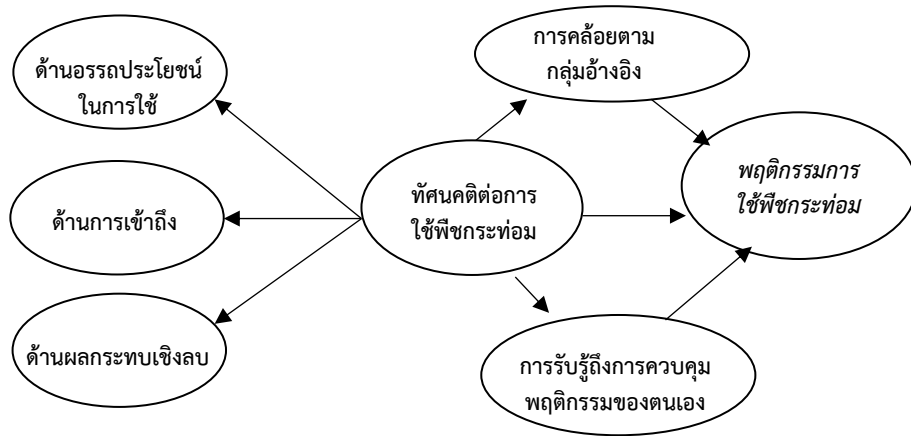
กรอบทฤษฎีและตัวแปรที่เกี่ยวข้อง (Theoretical Framework)

ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Theory of Reasoned Action: TRA) เป็นทฤษฎีที่ถูกคิดค้นขึ้นในปี ค.ศ. 1975 โดย Icek Ajzen และ Martin Fishbein (Fishbein and Ajzen, 1975) ได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อและทัศนคติต่อพฤติกรรมว่า การเปลี่ยนแปลงความเชื่อจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการแสดงพฤติกรรมของบุคคลโดยตรง คือ เจตนาแสดงพฤติกรรม (Behavioral intention) ซึ่งมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อพฤติกรรม (Attitude) และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norms) ซึ่งต่อมา Ajzen และ Fishbein ได้พัฒนาทฤษฎีโดยเพิ่มปัจจัยการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง (Perceived Behavioral Control) ซึ่งกลายเป็นทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) ที่สรุปว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรมนั้น ประกอบด้วย 3 ประการ ได้แก่ ทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง โดยการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมยังมีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมมนุษย์ด้วย (Fishbein and Ajzen, 2010) โดยมีรายละเอียดในแต่ละปัจจัยได้แก่

ทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรม (Attitude Toward the Behavior) เกิดจากความเชื่อเกี่ยวกับผลที่อาจจะตามมาจากพฤติกรรม โดยบุคคลมีความเชื่อว่า หากได้กระทำพฤติกรรมใดแล้วได้รับผลในทางบวก ก็จะทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมนั้น ในทางตรงกันข้ามหากได้กระทำพฤติกรรมใดแล้วได้รับผลในทางลบ ก็จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อพฤติกรรมนั้น และเมื่อมีทัศนคติในทางบวกต่อพฤติกรรมนั้น ก็ย่อมจะส่งผลให้มีความตั้งใจที่จะแสดงพฤติกรรม (Behavioral Intention) (Ajzen, 1991)

การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norms) เกิดจากความเชื่อของบุคคลในเชิงบรรทัดฐานทางสังคม (Normative Beliefs) เป็นการประเมินที่มีต่อการได้เห็นหรือได้รับรู้ข้อมูลจากบุคคลในสังคม โดยเฉพาะความน่าเชื่อถือของบุคคล ซึ่งหากเกิดความเชื่อถือนั้นบุคคลอ้างอิงก็จะส่งผลให้มีความตั้งใจที่จะแสดงพฤติกรรมตามพฤติกรรมของบุคคลนั้น

กรอบแนวคิดความคิด

รูปที่ 1: กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา: ประยุกต์มาจาก Fishbein and Ajzen (2010); Ajzen (1991); Veltri and Gundmann (2019)

การรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง (Perceived Behavioral Control) เกิดจากความเชื่อของบุคคลที่มีต่อปัจจัยที่อาจจะส่งเสริมหรือขัดขวางต่อการแสดงพฤติกรรมนั้น (Control Beliefs) ซึ่งเป็นการประเมินของบุคคลถึงความยากหรือง่ายในการแสดงพฤติกรรมต่อสภาพการณ์นั้น โดยการรับรู้หรือเชื่อว่าตนเองสามารถแสดงทัศนคติ (Attitude) คือการประเมินโดยรวมของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือความคิดใดความคิดหนึ่ง (Malhotra, 2005) ทัศนคติประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ (ABC model of Attitudes) (Eagly and Chaiken, 1998) ได้แก่ Affective attitude คือ ความรู้สึก และ อารมณ์ ที่มีต่อสิ่งนั้น Behavior attitude คือพฤติกรรมที่จะแสดงออกมาต่อสิ่งนั้น และ Cognitive attitude คือ การรับรู้ในความเชื่อและความคิดต่อสิ่งนั้น ทัศนคติสามารถออกมาได้ทั้งในเชิงบวก ลบ หรือเป็นกลาง Walley *et al.* (2009) และ Veltri and Gundmann (2019) ได้ศึกษาผลกระทบของการใช้กระท่อมและพบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความรู้สึก พฤติกรรม และความเชื่อหรือความคิดที่นำมาประเมินโดยรวม หรือกล่าวได้ว่าเป็นทัศนคติต่อพืชกระท่อม ใน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ อรรถประโยชน์ของการใช้ การเข้าถึงกระท่อม และผลกระทบในเชิงลบที่อาจเกิดขึ้น

จากกรอบวิจัยข้างต้น และการทบทวนวรรณกรรม จึงตั้งข้อสมมุติฐาน คือ

- H1: ทัศนคติต่อการ ใช้พืชกระท่อมมีอิทธิพลทางตรงต่อการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง
- H2: ทัศนคติต่อการ ใช้พืชกระท่อมมีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง
- H3: ทัศนคติต่อการ ใช้พืชกระท่อมมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อม
- H4: การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อม
- H5: การรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อม

ระเบียบวิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ กลุ่มผู้บริโภคกระท่อมในพื้นที่การดูแลของสถาบันสำรวจและติดตามการปลูกพืชเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) จำนวน 135 หมู่บ้าน/ชุมชน ที่กระจายในภาคใต้ 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัด นครศรีธรรมราช กระบี่ พังงา สุราษฎร์ธานี ระนอง ชุมพร ตรังและพัทลุง ภาคกลาง 2 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี และปทุมธานี

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป เป็นผู้บริโภคกระท่อมหรือเคยบริโภคพืชกระท่อม ซึ่งถูกคัดเลือกมาจากประชากร เนื่องจากไม่ทราบขนาดและสัดส่วนจากจำนวนประชากรที่แน่นอน ผู้วิจัยจึงได้ทำการพิจารณาถึงขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Kline (2011) ที่ได้แนะนำว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างได้ ควรมีจำนวน 200 ตัวอย่างขึ้นไป หรืออย่างน้อย 5 เท่าแต่ไม่เกิน 10 เท่าของจำนวนพารามิเตอร์ที่ใช้ประมาณค่าในการวิเคราะห์ ซึ่งในงานวิจัยมีจำนวนข้อคำถามรวมทั้งหมด 33 ข้อ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำจึงไม่ควรน้อยกว่า $33 \times 5 = 165$ ตัวอย่าง ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจึงควรมีอย่างน้อย 200 ตัวอย่างขึ้นไป

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างตามความสะดวก (Convenience Sampling) เลือกเก็บข้อมูลผู้บริโภครกระท่อม โดยใช้วิธีการเก็บแบบสอบถามแบบการลงพื้นที่ในภาคใต้ 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัด นครศรีธรรมราช กระบี่ พังงา สุราษฎร์ธานี ระนอง ชุมพร ตรัง และพัทลุง ภาคกลาง 2 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี และปทุมธานี โดยแบ่งตามสัดส่วนของจำนวนชุมชนที่ขึ้นทะเบียนในแต่ละจังหวัดต่อจำนวนชุมชนทั้งหมด จำนวน 135 ชุมชน ซึ่งเป็นชุมชนในพื้นที่นำร่องตามแนวทางการรองรับพื้นที่ที่การเสพติดกระท่อมได้โดยไม่เป็นความผิดตามมาตรา 58/2 แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 (ข้อมูล ณ เดือนกรกฎาคม 2564)

ขั้นตอนการเก็บข้อมูล

1. ทีมวิจัยสร้างชุดแบบสอบถาม
2. ทีมวิจัยได้ติดต่อผู้นำชุมชน/อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน/หมอพื้นบ้าน ตามจังหวัดเป้าหมาย จำนวน 10 จังหวัด เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ และขอความอนุเคราะห์ช่วยลงพื้นที่เก็บแบบสอบถาม

3. เมื่อผู้เก็บแบบสอบถามได้จำนวนแบบสอบถามครบถ้วนแล้ว ได้ทำการจัดส่งมายังทีมวิจัย

หลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

1. หลักความเคารพในบุคคล (Respect for person) คือการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ได้แก่

1.1 เคารพในการขอความยินยอมโดยให้ข้อมูลอย่างครบถ้วนจนผู้ที่ได้รับเชิญให้เข้าร่วมในการ วิจัยเข้าใจเป็นอย่างดี และให้อาสาสมัครตัดสินใจอย่างอิสระในการให้ความยินยอมเข้าร่วมในการวิจัย ปราศจากการข่มขู่ บังคับ หรือให้สินจ้างรางวัล และตัดสินใจอย่างอิสระในการให้ความยินยอมเข้าร่วมในการวิจัย

1.2 เคารพในความเป็นส่วนตัวของอาสาสมัคร

1.3 เคารพในการเก็บรักษาความลับของข้อมูลส่วนตัวของโดยเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล จะไม่มีข้อมูล ที่บ่งชี้ (Identifiers) ถึงอาสาสมัคร

2. หลักการให้ประโยชน์ ไม่ก่อให้เกิดอันตราย (Beneficence/non-maleficence) อาสาสมัคร จะไม่ได้รับประโยชน์ใดๆ อาจเกิดความเสียหายต่ออาสาสมัครผู้รับวิจัยเพียงเล็กน้อย คือ ความลับของอาสาสมัคร ผู้รับวิจัยอาจถูกเปิดเผย ผู้วิจัยจะเก็บรักษาความลับของอาสาสมัครผู้รับวิจัยเป็นอย่างดีและประโยชน์อื่นๆ โดยนำความรู้ที่ได้ไปใช้พัฒนาวิธีการที่มีประสิทธิภาพในอนาคต

3. หลักความยุติธรรม (Justice) คือ มีเกณฑ์การคัดเข้าและเกณฑ์การคัดออกชัดเจน มีการกระจายประโยชน์และความเสี่ยงอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีอคติ

การคัดเลือกอาสาสมัคร

1. เกณฑ์การคัดเข้าอาสาสมัคร (Inclusion criteria)

1.1 เป็นเพศชายหรือเพศหญิง

1.2 มีอายุตั้งแต่ 20 ปี

1.3 สามารถอ่าน ฟัง เขียนภาษาไทยได้

1.4 ยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

1.5 เป็นผู้บริโภคหรือเคยบริโภคกระท่อม

1.6 ไม่มีการเจ็บปวดรุนแรงที่มีอุปสรรคต่อการตอบแบบสอบถาม

1.7 พักอาศัยอยู่ในพื้นที่ภาคใต้ 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัด นครศรีธรรมราช กระบี่ พังงา

สุราษฎร์ธานี ระนอง ชุมพร ตรังและพัทลุง ภาคกลาง 2 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี และปทุมธานี

2. เกณฑ์การคัดออกอาสาสมัคร (Exclusion criteria)

2.1 ตอบแบบสอบถามไม่ครบตามที่กำหนด

2.2 ไม่สมัครใจให้ข้อมูล

2.3 ไม่อยู่ในช่วงเวลาเก็บข้อมูล

3. เกณฑ์การถอนตัวอาสาสมัคร (Withdrawal criteria for individual participants)

3.1 อาสาสมัครตัดสินใจออกจากโครงการ

3.2 อาสาสมัครไม่สามารถปฏิบัติตัวได้ตามข้อกำหนด

4. เกณฑ์การยุติการวิจัย (Termination criteria for the whole research project)

4.1 ผู้มีอำนาจยุติการวิจัย

4.2 แหล่งทุน ผู้สนับสนุนการวิจัยยุติการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการพัฒนาเครื่องมือวิจัยมีขั้นตอนสำคัญ ๆ ดังนี้

1. ศึกษางานวิจัยหนังสือและบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดขอบเขตงานและสร้างกรอบแนวคิดของงานวิจัย

2. สร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับแนวคิดในงานวิจัย โดยมีความครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

3. นำแบบสอบถามตรวจสอบความเหมาะสมของข้อคำถามและภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร

4. แก้ไขและตรวจสอบแบบสอบถามและนำไปทดสอบกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับอนุมัติการทำวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการพิจารณาด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ดังนั้นจึงต้องปฏิบัติตามหลักการด้านจริยธรรมการวิจัยอย่างเคร่งครัด โดยเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งเป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) จะไม่ใช้รหัส (Code No.) ในแบบบันทึกข้อมูลทุกประเภท จึงไม่สามารถระบุถึงอาสาสมัครได้ว่าเป็นใคร

แบบสอบถาม 1 ฉบับ ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 8 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติต่อการใช้พืชกระท่อม จำนวน 17 ข้อ ประกอบไปด้วย

3 ด้าน คือ

- ด้านอรรถประโยชน์ในการใช้ จำนวน 6 ข้อ
- ด้านผลกระทบเชิงลบ จำนวน 6 ข้อ
- ด้านการเข้าถึง จำนวน 5 ข้อ

แบบสอบถามเกี่ยวกับการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง จำนวน 5 ข้อ

แบบสอบถามการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง จำนวน 4 ข้อ

แบบสอบถามพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อม จำนวน 7 ข้อ

ลักษณะแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าได้กำหนดระดับความคิดเห็น ดังนี้

ระดับ 5	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ระดับ 4	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
ระดับ 3	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
ระดับ 1	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ

- 1. การทดสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยการวิเคราะห์ Item Objective Congruence (IOC) เพื่อให้แน่ใจว่าคำถามครอบคลุมข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ได้ตั้งใจไว้ เพื่อตรวจสอบเนื้อหาและการใช้ภาษาในการสื่อสารและคำแนะนำมาปรับปรุงแบบสอบถามเพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลที่ได้รับจะตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 2. การทดสอบแบบสอบถาม (Pre-test) เพื่อทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้ตอบแบบสอบถามถึงความเข้าใจในแบบสอบถามที่ตรงกับผู้วิจัยและตอบคำถามในแบบสอบถามได้ตรงตามความเป็นจริง การทดสอบทำกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ที่มีลักษณะเดียวกันกับประชากรที่จะศึกษา แต่ไม่จำเป็นต้องอยู่ในพื้นที่ศึกษา ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาด้วยวิธีครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคัลฟาจะมีค่าระหว่าง 0 ถึง 1 และควรมีค่ามากกว่า 0.7 เพื่อแสดงให้เห็นถึงความมีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือของเครื่องมือในการวิจัย (Nunnally and Bernstein, 1994) และจากผลการทดสอบพบว่าค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟาแต่ละข้อคำถามในแบบสอบถามมีค่ามากกว่า 0.7 แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1: ค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแบบสอบถาม

ตัวแปรในการศึกษา	จำนวนข้อคำถาม	Cronbach's Reliability's alpha
ทัศนคติต่อการใช้พืชกระท่อม	17	0.908
- ด้านอรรถประโยชน์ในการใช้งาน	6	0.818
- ด้านผลกระทบเชิงลบ	6	0.745
- ด้านการเข้าถึง	5	0.898
การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง	5	0.832
การรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง	4	0.863
ความตั้งใจแสดงพฤติกรรม	7	0.870
รวม	33	0.941

ที่มา: แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม Stata, SPSS และ AMOS ในการรัน SEM (Structural Equation Modeling)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการทางสถิติในการวิเคราะห์และทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ซึ่งสถิติที่นำมาใช้ในการวิจัย มีดังต่อไปนี้

- 1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอธิบายหรือบรรยายลักษณะของตัวแปร โดยแปลงข้อมูลดิบให้อยู่ในรูปที่เข้าใจได้ง่าย
  - 1.1 การหาค่าร้อยละ (Percentage) ใช้อธิบายความหมายและดูการกระจายของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยสามารถหาค่าร้อยละจากการเปรียบเทียบอัตราส่วน

1.2 ค่าเฉลี่ย หรือค่ากลางเลขาคณิต (Mean) ค่าที่ใช้เป็นตัวแทนข้อมูล หรือค่าที่แสดงว่าส่วนใหญ่แล้วข้อมูลมีค่าเป็นเท่าใด โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมาย

1.3 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อแสดงลักษณะการกระจายของข้อมูล หากข้อมูลมีการกระจายมาก แสดงว่าข้อมูลชุดนั้นประกอบขึ้นด้วยตัวเลขที่มีความแตกต่างกันมาก หากกระจายน้อย แสดงว่าข้อมูลชุดนั้นมีตัวเลขที่ใกล้เคียงกัน หรือมีความแตกต่างกันน้อย ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่มีประสิทธิภาพมากกว่า

1.4 สถิติในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยวิธีครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ค่าแอลฟาครอนบาคเป็นค่าที่เกิดจากค่าเฉลี่ยของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคำถามทุกคำถาม จะพบว่าค่าแอลฟาครอนบาคขึ้นอยู่กับจำนวนข้อคำถาม (k) ค่าแอลฟาครอนบาคควรจะมีมากกว่า 0.70 จึงถือว่ามีความน่าเชื่อถือได้

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) เป็นการสรุปคุณลักษณะจากการศึกษาข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งข้อมูลกลุ่มนี้จะใช้เป็นตัวแทนของประชากรทั้งหมด ตลอดจนกระบวนการต่าง ๆ ที่นำไปสู่ผลที่สรุปเกี่ยวกับประชากร โดยใช้สถิติเชิงอนุมานในการทดสอบสมมติฐานด้วยวิธีการสร้างโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ซึ่งเป็นโมเดลที่เกิดจากการรวมหลักการของสถิติวิเคราะห์เชิงเส้น 2 ประเภท เข้ากันไว้ด้วยกัน ได้แก่ การวิเคราะห์เส้นทางหรือการวิเคราะห์อิทธิพล (Path Analysis) และการวิเคราะห์องค์ประกอบหรือการวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) โดยใช้หลักการของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในลักษณะเดียวกันกับการวิเคราะห์ถดถอย (Regression Analysis) ซึ่งส่วนประกอบของโมเดลสมการโครงสร้างจะประกอบไปด้วย 2 โมเดล คือ โมเดลการวัด และโมเดลโครงสร้าง

ผลการวิจัย

1. ลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 2: จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	169	66.30
	หญิง	86	33.70
	รวม	255	100.00
อายุ	20-29 ปี	8	3.10
	30-39 ปี	165	64.70
	40-49 ปี	37	14.50
	50-59 ปี	17	6.70
	60-69 ปี	19	7.50
	70 ปีขึ้นไป	9	3.40
	รวม	255	100.00

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน	ร้อยละ
อาชีพหลัก	เกษตรกร	70	27.50
	แรงงานรับจ้าง	22	8.60
	พนักงานหรือลูกจ้างของราชการ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	24	9.40
	พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน	15	5.90
	ทำธุรกิจส่วนตัว	39	15.30
	ค้าขาย	13	5.10
	อยู่ระหว่างการศึกษาศึกษา	58	22.70
	ว่างงาน/ไม่ได้ทำงาน	12	4.70
	อื่นๆ โปรดระบุ	2	0.80
รวม		255	100.00

ที่มา: แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม Stata, SPSS และ AMOS ในการรัน SEM (Structural Equation Modeling)

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 255 ตัวอย่าง พบว่า ส่วนมากเป็นเพศชาย อายุ 30 - 39 ปี ประกอบอาชีพหลักเป็นเกษตรกรมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27.50 รองลงมาคืออยู่ระหว่างการศึกษาศึกษา คิดเป็นร้อยละ 22.70

2. ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 3: ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็น

	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ทัศนคติต่อการใช้พืชกระท่อม			
ด้านอรรถประโยชน์ในการใช้	3.83	1.043	มาก
ด้านผลกระทบเชิงลบ	3.38	1.243	มาก
ด้านการเข้าถึง	4.26	0.873	มากที่สุด
การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง	4.2	0.972	มากที่สุด
การรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง	4.03	1.004	มาก

ที่มา: แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม Stata, SPSS และ AMOS ในการรัน SEM (Structural Equation Modeling)

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีต่อทัศนคติการใช้พืชกระท่อม พบว่า ด้านอรรถประโยชน์ในการใช้อยู่ในเกณฑ์ มาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ลดความรู้สึกเมื่อยล้าจากการทำงาน ทำให้สามารถทำงานได้นานขึ้น และทนแดดมากขึ้น รองลงมาได้แก่ รักษาอาการเจ็บป่วยต่างๆ ได้ เช่น ท้องเสีย ไอ ด้านผลกระทบเชิงลบ ระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ มาก โดยค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ การนำไปใช้อย่างไม่เหมาะสม เช่น ทำเป็น 4x100 หรือผสมสารอื่น ๆ ถึงจะมีอันตราย ถัดมา

เมื่อใช้ไปแล้วจะเกิดภาวะเสียดัด ทำให้เลิกยาก และทัศนคติต่อการใช้พีชกระท่อมด้านการเข้าถึง ระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด โดยมีเหตุผลว่า หาทานได้ง่าย เนื่องจากสามารถปลูกและวางขายอย่างแพร่หลาย รองลงมาได้แก่การบริโภคทำได้ง่าย ไม่ต้องนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีต่อตัวแปรการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ มากที่สุด โดยค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การใช้กระท่อมอย่างแพร่หลายในกลุ่มเพื่อน คนใกล้ชิด และในชุมชน รองลงมา เป็นสิ่งที่ยอมรับในสังคมเนื่องจากในปัจจุบันมีกฎหมายรับรองแล้ว ในส่วนการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเองโดยรวม อยู่ในเกณฑ์มาก โดยค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ สามารถควบคุมพฤติกรรมไม่ให้เกิดผลกระทบและความรุนแรงต่อตนเองและผู้อื่นได้ รองลงมา คือความสามารถควบคุมอารมณ์และความรู้สึกว่าจะอยากจะใช้หรือไม่ใช้กระท่อมก็ได้

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีต่อตัวแปรพฤติกรรมการใช้พีชกระท่อม โดยรวม อยู่ในเกณฑ์ มาก โดยค่าเฉลี่ยสูงสุดของต่อตัวแปรพฤติกรรมการใช้พีชกระท่อม ได้แก่ การใช้พีชกระท่อมเฉพาะตอนทำงานเพื่อให้รู้สึกมีพลังงาน หนร้อนทนแดดมากยิ่งขึ้น รองลงมา คือการใช้พีชกระท่อมโดยการตัดสินใจของตนเองเท่านั้น และการใช้สำหรับการบำบัดหรือลดอาการวิตกกังวลหรือเครียดอย่างรุนแรง เช่น ยาอี เฮโรอีน ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ตารางที่ 4: ค่าสถิติประเมินความสอดคล้องของตัวแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตัวแปรทัศนคติต่อการใช้พีชกระท่อมด้าน ธรรมชาติการใช้ ด้านการเข้าถึง และด้านผลกระทบเชิงลบ

Fit Indices	Recommended Value	Results: Usefulness (ด้าน ธรรมชาติการใช้)	Results: Access (ด้านการเข้าถึง)	Results: Disadvantage (ด้านผลกระทบเชิงลบ)
Chi square/Degrees freedom (X2/df)	< 5.00 (Hair <i>et al.</i> , 2006)	1.540	0.532	0.488
Goodness of Fit Index (GFI)	> 0.80 (Baumgartner and Homburg, 1996), (Doll <i>et al.</i> , 1994) (Xia and Yang, 2019), (Kyndt and Onghena, 2014), (Hooper <i>et al.</i> , 2008)	0.985	0.999	0.998
Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)	> 0.80 (Gefen <i>et al.</i> , 2000)	0.962	0.990	0.991

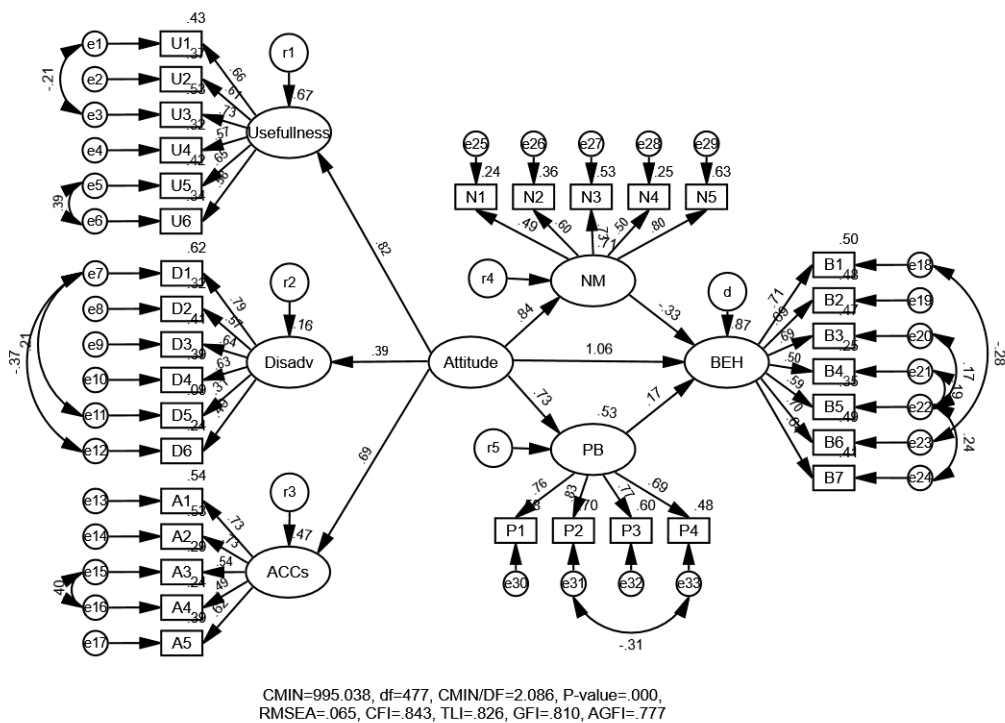
Fit Indices	Recommended Value	Results: Usefulness (ด้าน ธรรมชาติประโยชน์ การใช้)	Results: Access (ด้านการเข้าถึง)	Results: Disadvantage (ด้านผลกระทบ เชิงลบ)
Tucker Lewis Index (TLI)	> 0.90 (Hair <i>et al.</i> , 2006), (Mueller, 1996)	0.981	1.012	1.013
Comparative fit index (CFI)	> 0.80 (Xia and Yang, 2019), (Kyndt and Onghena, 2014), (Hooper <i>et al.</i> , 2008)	0.990	1.00	1.00
Root means square error of approximation (RMSEA)	< 0.08 (Browne, 1992)	0.046	0.000	0.00

ที่มา: แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม Stata, SPSS และ AMOS ในการรัน SEM (Structural Equation Modeling)

ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติประเมินความสอดคล้องของตัวแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของตัวแปรทัศนคติที่มีต่อการใช้พืชกระท่อมในด้านธรรมชาติประโยชน์การใช้ ด้านการเข้าถึง และด้านผลกระทบเชิงลบ เป็นไปตามเกณฑ์ต่างๆ ที่ระบุไว้ในตารางที่ 4 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ธรรมชาติประโยชน์การใช้ การเข้าถึง และผลกระทบเชิงลบ เป็นองค์ประกอบที่มีความสอดคล้องกับทัศนคติการใช้พืชกระท่อม

4. ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง

การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ของพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมที่มีครบทุกตัวแปร เพื่อทำการตรวจสอบความเหมาะสมและความถูกต้องของสมการเชิงโครงสร้างและทำการปรับโมเดลให้มีความสมบูรณ์เพื่อให้ค่าสถิติเป็นที่ยอมรับโดยวิธีเชื่อมตัวแปร Modification และพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ สรุปดังรูปที่ 2

รูปที่ 2: สมการโครงสร้างพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อม
ที่มา: ผู้วิจัย, 2024

ตารางที่ 5: ค่าดัชนีความกลมกลืนของสมการโครงสร้างพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อม

Fit Indices	Recommended Value	Results
Chi square/Degrees freedom (χ^2/df)	<5.00	2.084
Goodness of Fit Index (GFI)	>0.80	0.808
Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)	>0.80	0.774
Tucker Lewis Index (TLI)	>0.90	0.827
Comparative fit index (CFI)	>0.80	0.843
Root means square error of approximation (RMSEA)	<0.08	0.065

ที่มา: แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม Stata, SPSS และ AMOS ในการรัน SEM (Structural Equation Modeling)

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 5 พบว่า ดัชนีไคสแควร์สัมพันธ์ (CMIN/df) และดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) ซึ่งเป็นเกณฑ์หลัก อยู่ตามเกณฑ์ที่กำหนด นอกจากนี้ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) และดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI) ก็อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด แต่ดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้ไขแล้ว (AGFI) และ ดัชนีทักเกอร์ – เลวิส (TLI) จะต่ำกว่าเกณฑ์อยู่เล็กน้อย โดยรวมถือว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิง

ประจักษ์ ซึ่งหมายความว่าโมเดลที่พัฒนาขึ้นนี้สามารถนำไปอธิบายพฤติกรรมตามแผนของผู้ใช้พืชกระท่อมในประเทศไทยได้

ผลวิเคราะห์น้ำหนักองค์ประกอบในสมการโครงสร้าง

จากการประเมินผลตัวแปรทัศนคติต่อการใช้พืชกระท่อมของสมการโครงสร้างพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อม ดังรูปที่ 1 จะพบว่า องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดที่สามารถอธิบายทัศนคติต่อการใช้พืชกระท่อม คือ ด้านบรรทัดประโยชน์ในการใช้ มีค่าน้ำหนักตัวแปรเท่ากับ 0.82 รองลงมา คือ ด้านการเข้าถึง มีค่าน้ำหนักตัวแปรเท่ากับ 0.69 และด้านผลกระทบเชิงลบ มีค่าน้ำหนักตัวแปรเท่ากับ 0.39 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาผลวิเคราะห์น้ำหนักองค์ประกอบในสมการโครงสร้างพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมโดยพิจารณาลำดับความสำคัญของตัวแปรสังเกตได้ในแต่ละตัวแปรแฝง ดังนี้

ตัวแปรทัศนคติต่อการใช้พืชกระท่อมด้านบรรทัดประโยชน์ในการใช้ พบว่า องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดที่สามารถอธิบายทัศนคติต่อการใช้พืชกระท่อมด้านบรรทัดประโยชน์ในการใช้ คือ ทำให้อารมณ์ดีและสนุกสนาน (U3) มีค่าน้ำหนักตัวแปรเท่ากับ 0.73 รองลงมา คือ ลดอาการปวดเรื้อรัง เช่น ไขข้อ ปวดจากการผ่าตัด (U5) มีค่าน้ำหนักตัวแปรเท่ากับ 0.66

ตัวแปรทัศนคติต่อการใช้พืชกระท่อมด้านผลกระทบเชิงลบ พบว่า องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดที่สามารถอธิบายทัศนคติต่อการใช้พืชกระท่อมด้านผลกระทบเชิงลบ คือ เมื่อใช้แล้วอาจมีผลข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้น ทำให้ไม่สบายและเจ็บป่วยได้ (D1) มีค่าน้ำหนักตัวแปรเท่ากับ 0.79 รองลงมา คือ เมื่อใช้ไปแล้วจะเกิดภาวะเสพติด ทำให้เลิกยากแม้ใช้เพียงน้อยครั้ง (D3) มีค่าน้ำหนักตัวแปรเท่ากับ 0.64

ตัวแปรทัศนคติต่อการใช้พืชกระท่อมด้านการเข้าถึง พบว่า องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดที่สามารถอธิบายทัศนคติต่อการใช้พืชกระท่อมด้านการเข้าถึง คือ หาทานได้ง่าย เนื่องจากสามารถปลูกและวางขายอย่างแพร่หลาย (A2) มีค่าน้ำหนักตัวแปรเท่ากับ 0.73 เท่ากับ ราคาไม่แพง (A1) ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรเท่ากับ 0.73 เช่นกัน

ตารางที่ 6: ผลการวิเคราะห์สมการโครงสร้างพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อม

ตัวแปร (เส้นทาง)			Unstandardized estimates	Standardized estimates	S.E.	C.R.	P
การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง	<---	ทัศนคติต่อการใช้พืชกระท่อม	.698	.843	.120	5.802	***
การรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง	<---	ทัศนคติต่อการใช้พืชกระท่อม	1.047	.730	.147	7.138	***
พฤติกรรมการใช้พืชกระท่อม	<---	ทัศนคติต่อการใช้พืชกระท่อม	1.537	1.063	.431	3.568	***
พฤติกรรมการใช้พืชกระท่อม	<---	การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง	-.575	-.329	.379	-1.516	.130

ตัวแปร (เส้นทาง)		Unstandardized estimates	Standardized estimates	S.E.	C.R.	P
พฤติกรรมการใช้ พีชกระท่อม	<--- การรับรู้ถึงการ ควบคุมพฤติกรรม ของตนเอง	.171	.169	.107	1.595	.111

หมายเหตุ: *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ที่มา: แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม Stata, SPSS และ AMOS ในการรัน SEM (Structural Equation Modeling)

ตารางที่ 6 แสดงผลการวิเคราะห์สมการโครงสร้างพฤติกรรมการใช้พีชกระท่อม โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรอิสระ ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์ที่จะบ่งบอกอิทธิพลของตัวแปรนำมาสรุปเป็นผลการทดสอบได้ดังนี้

1. ทศนคติต่อการใช้พีชกระท่อมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ 0.698 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.) เท่ากับ 0.120 ค่า C.R. เท่ากับ 5.802 และ ค่า P น้อยกว่า 0.01

2. ทศนคติต่อการใช้พีชกระท่อมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ 1.047 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.) เท่ากับ 0.147 ค่า C.R. เท่ากับ 7.138 และ ค่า P น้อยกว่า 0.01

3. ทศนคติต่อการใช้พีชกระท่อมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการใช้พีชกระท่อม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ 1.537 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.) เท่ากับ 0.431 ค่า C.R. เท่ากับ 3.568 และ ค่า P น้อยกว่า 0.01

4. การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้พีชกระท่อม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ -0.575 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.) เท่ากับ 0.379 ค่า C.R. เท่ากับ -1.516 และค่า P เท่ากับ 0.130

5. การรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเองไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้พีชกระท่อม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ 0.171 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.) เท่ากับ 0.107 ค่า C.R. เท่ากับ 1.595 และ ค่า P เท่ากับ 0.111

จากผลการทดสอบข้างต้น เมื่อเทียบกับสมมุติฐานงานวิจัยแล้วสรุปว่า ยอมรับสมมุติฐานที่ 1 2 และ 3 ในขณะที่ปฏิเสธสมมุติฐานที่ 4 และ 5

ตารางที่ 7: ผลการวิเคราะห์สมการโครงสร้างพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมด้านอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวม

ตัวแปรสาเหตุ	อิทธิพล	ตัวแปรผล		
		การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง	การรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง	พฤติกรรมการใช้พืชกระท่อม
ทัศนคติต่อการใช้พืชกระท่อม	อิทธิพลทางตรง	.84**	.73**	1.06**
	อิทธิพลทางอ้อม	-	-	-.15
	อิทธิพลโดยรวม	.84	.73	.91
การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง	อิทธิพลทางตรง	-	-	-.33
	อิทธิพลทางอ้อม	-	-	-
	อิทธิพลโดยรวม	-	-	-.33
การรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง	อิทธิพลทางตรง	-	-	.17
	อิทธิพลทางอ้อม	-	-	-
	อิทธิพลโดยรวม	-	-	.17
R^2		.71	.53	.87

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01
ที่มา: แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม Stata, SPSS และ AMOS ในการรัน SEM (Structural Equation Modeling)

ตารางที่ 7 แสดงค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) พบว่า ทัศนคติต่อการใช้พืชกระท่อม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ร่วมกันอธิบายพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมได้ร้อยละ 87 ($R^2 = .87$) นอกจากนี้ ทัศนคติต่อการใช้พืชกระท่อม สามารถอธิบายการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงได้ร้อยละ 71 ($R^2 = .71$) และทัศนคติต่อการใช้พืชกระท่อม สามารถอธิบายการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ได้ร้อยละ 53 ($R^2 = .53$) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาในตารางที่ 6

นอกจากนี้ยังสรุปได้ว่า ทัศนคติต่อการใช้พืชกระท่อมส่งอิทธิพลโดยตรงต่อการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง และพฤติกรรมการใช้ แต่ทัศนคติไม่ส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงและการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ไปสู่พฤติกรรมการใช้พืชกระท่อม

อภิปรายผลการวิจัย

1. ทศนคติต่อการใช้พีชกระท่อมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ 0.698 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.) เท่ากับ 0.120 ค่า C.R. เท่ากับ 5.802 และ ค่า P น้อยกว่า 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Park (2000) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทศนคติที่มีต่อพฤติกรรมและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงภายใต้กรอบทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (TRA) ผลการศึกษาพบว่าทศนคติที่มีต่อพฤติกรรมโดยเฉพาะทศนคติทางสังคมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับการคล้อยตามของกลุ่มอ้างอิง และยังพบว่าสมาชิกที่มาจากวัฒนธรรมคิริวมหมู่ (collectivism culture) หรือวัฒนธรรมที่ผู้คนเน้นการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมหรือเน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมมีแนวโน้มที่จะให้คะแนนทศนคติที่มีต่อพฤติกรรมและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงสูงกว่าสมาชิกที่มาจากสังคมปัจเจกนิยม (individualism culture)

2. ทศนคติต่อการใช้พีชกระท่อมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ 1.047 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.) เท่ากับ 0.147 ค่า C.R. เท่ากับ 7.138 และ ค่า P น้อยกว่า 0.01 ซึ่งในประเด็นนี้ Pickens (2005) ได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างทศนคติและการรับรู้ไว้ว่า การรับรู้คือวิธีที่แต่ละบุคคล “มองเห็น” ผู้อื่น และวิธีที่ผู้อื่นรับรู้บุคคล ซึ่งสามารถกระทำได้โดยผ่านวิธีการต่างๆ เช่น จำแนกบุคคลตามลักษณะเฉพาะ (halo effect) หรือ การประเมินคุณลักษณะของบุคคลโดยเปรียบเทียบกับผู้อื่น (contrast effect) หรือ การรับรู้ผู้อื่นในลักษณะที่สะท้อนจากทศนคติและความเชื่อส่วนบุคคลของผู้รับรู้ (projection effect) จากเหตุผลดังกล่าวนี้เราจะสอดคล้องกับผลการศึกษาในครั้งนี้ที่ทศนคติต่อการใช้พีชกระท่อมเป็นปัจจัยมูลเหตุที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมตนเอง เพราะผู้บริโภคระท่อมที่มีทศนคติเชิงบวกต่อการใช้พีชกระท่อม ปัจจัยนี้ก็อาจส่งผลเชิงบวกต่อการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้มากขึ้น อาทิ ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความรู้สึกว่าจะอยากจะใช้หรือไม่ใช้ หรือความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมตนเองไม่ให้เกิดผลกระทบเชิงลบหรือความรุนแรงต่อตนเองหรือผู้อื่นเมื่อบริโภคะท่อม เป็นต้น

3. ทศนคติต่อการใช้พีชกระท่อมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการใช้พีชกระท่อม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ 1.537 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.) เท่ากับ 0.431 ค่า C.R. เท่ากับ 3.568 และ ค่า P น้อยกว่า 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tseng *et al.* (2017) ที่ได้ทำการศึกษา ความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่และพฤติกรรมคนที่สูบบุหรี่ที่เข้ารับการรักษาในคลินิกเลิกสูบบุหรี่ในโรงพยาบาลชุมชน ผลปรากฏว่า ทศนคติและการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้ และความตั้งใจเลิกสูบบุหรี่ และสอดคล้องกับการศึกษาของ Cooke *et al.* (2007) ที่ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการดื่มสุรจากับนักศึกษา ผลลัพธ์ที่ได้คือ ทศนคติมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการดื่มสุรา นอกจากนี้จากการศึกษาของ Karimy *et al.* (2015) ที่ได้ทำการศึกษา พฤติกรรมการสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน ในเมือง Ahvaz ประเทศ Iran ผ่านตัวแปร ทศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง และพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ผลการวิจัยพบว่า ตัว

แปรทุกตัวมีผลกระทบต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนโดยเฉพาะการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง และทัศนคติดี้อิทธิพลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่เป็นอย่างมาก

4. การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ - 0.575 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.) เท่ากับ 0.379 ค่า C.R. เท่ากับ - 1.516 และค่า P เท่ากับ 0.130 ซึ่งให้ผลการศึกษาตรงกันข้ามกับการศึกษาของ Fiksenbaum *et al.* (2017) ที่ได้อธิบายว่าการคล้อยตามของกลุ่มอ้างอิงของกรอบทฤษฎี TPB ได้รับการชี้แนะโดยค่านิยมทางสังคมที่ส่งเสริมให้บุคคลทำหรือไม่กระทำการใด ๆ (Suwannarat, 2023a) จากนั้นบุคคลนั้นก็จะมีแรงจูงใจให้ปฏิบัติหรือมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับค่านิยมของสังคมนั้น ๆ (Suwannarat, 2023b) ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการศึกษาของ Widyastuti *et al.* (2016) ที่พบว่า การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงโดยเฉพาะค่านิยมของการอมส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการอมของผู้คนในสังคม แต่การศึกษาของ Widjaja *et al.* (2020) ไม่พบอิทธิพลของการคล้อยตามของกลุ่มอ้างอิงที่มีต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคโดยเฉพาะพฤติกรรมการอม ซึ่ง Widjaja *et al.* (2020) ได้ให้เหตุผลว่า ทัศนคติจะเป็นตัวแปรสื่อกลาง (mediator) ในความสัมพันธ์ระหว่างการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงและพฤติกรรมของผู้คน แต่การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงจะไม่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับพฤติกรรมโดยเฉพาะพฤติกรรมการอม ซึ่งทัศนคติจะเป็นตัวแปรที่สำคัญมากในการทำกับพฤติกรรม ในขณะที่การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง เช่น กำลังใจจากเพื่อนและครอบครัว ไม่สามารถให้กำลังใจหรือมีผลต่อบุคคลให้มีพฤติกรรมการอมหรือเกิดความมึนส์ได้ แต่การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงจะเป็นตัวส่งเสริมพฤติกรรมการอมหากบุคคลนั้นมีพฤติกรรมในรูปแบบของการตอบสนองเชิงบวกต่อกิจกรรมการอม การตอบสนองเชิงบวกจะเพิ่มขึ้นหากการตระหนักในเรื่องความมั่นคงในอนาคตเกิดขึ้น สำหรับผลการศึกษาในครั้งนี้การคล้อยตามของกลุ่มอ้างอิงอาจจะยังไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อม เนื่องจากค่านิยมของสังคมที่มีต่อการบริโภคกระท่อมในปัจจุบันในสังคมไทยยังมีทั้งเชิงลบและเชิงบวกและประชาชนยังมีความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์การใช้พืชกระท่อมในวงจำกัด

5. การรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ 0.171 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.) เท่ากับ 0.107 ค่า C.R. เท่ากับ 1.595 และ ค่า P เท่ากับ 0.111 ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ Karimy *et al.* (2015) ที่พบว่าตัวแปร ทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ส่งผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียน ในประเด็นนี้ Ajzen (2002) ได้ชี้ให้เห็นว่าการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง (Perceived Behavior Control) ประกอบด้วยสองปัจจัยคือ การรับรู้สมรรถภาพของตนเอง (Perceived Self-efficacy) และการรับรู้ความสามารถในการควบคุม (Perceived Self-controllability) ซึ่งทั้งสองปัจจัยนี้มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง และถ้าหากสองปัจจัยนี้อยู่ในสถานการณ์ที่ไม่สามารถมีอิทธิพลต่อการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้อย่างเต็มที่ ก็จะทำให้เกิดภาวะพร่องการรับรู้การควบคุมพฤติกรรม ซึ่งในการศึกษาในครั้งนี้ได้ศึกษาถึงการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเองในภาพรวมและไม่ได้ศึกษาในแต่ละองค์ประกอบของการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งผลการศึกษาที่ได้พบว่าการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อม อาจเป็นเพราะการรับรู้

ศุภฤกษ์ สุขสมาน พรลภัส สุวรรณรัตน์

สมรรถภาพของตนเอง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมของผู้ใช้พีชกระท่อมส่งผลต่อการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ได้ในระดับที่ต่ำ ซึ่งผู้คนในแต่ละจังหวัดที่ศึกษาอาจมีความแตกต่างหรืออยู่ในสถานการณ์ที่ปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลได้ไม่เต็มที่ อาทิ การมีระดับพื้นฐานการศึกษา ความเชื่อศาสนา และวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อการรับรู้สมรรถภาพของตนเอง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุม ทั้งสิ้น (Conner and McMillan, 1999) และ (Ajzen, 2002) นอกจากนี้จากการศึกษาของ Jung *et al.* (2020: 8628) พบว่าการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเองไม่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจและพฤติกรรมในการใช้เทคโนโลยีเสมือนโลกเสมือนมาผสานกับโลกจริง (wearable AR) แต่พบว่าการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเองมีอิทธิพลต่อความตั้งใจและพฤติกรรมการเข้าเยี่ยมชมหอศิลป์ทางกายภาพ (physical art gallery) ซึ่ง Armitage and Conner (2001) ได้อธิบายว่า การรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเองมีลักษณะซับซ้อนและเข้าใจได้ยากและยังเกี่ยวข้องกับปัจจัยอื่นๆ อีกมากมายโดยเฉพาะการรับรู้ความสามารถของตนเอง (self-efficacy).

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ทักษะติดต่อการใช้พีชกระท่อมของกลุ่มตัวอย่างมีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการใช้พีชกระท่อม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ในขณะที่การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงและการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้พีชกระท่อม นอกจากนี้ยังพบว่าอรรถประโยชน์ของการใช้เป็นองค์ประกอบที่อธิบายทัศนคติต่อการใช้พีชกระท่อมได้มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ผลกระทบเชิงลบ และการเข้าถึง ตามลำดับ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ร่วมกันปรับทัศนคติที่มีต่อพีชกระท่อมให้เป็นไปในเชิงบวกมากยิ่งขึ้น โดยการให้ความรู้สร้างความเข้าใจ และประชาสัมพันธ์อรรถประโยชน์ของพีชกระท่อม เพราะยังมีคนจำนวนมากที่ยังไม่ทราบถึงประโยชน์ของพีชกระท่อมที่มีในด้านการแพทย์และสาธารณสุข เข้าใจว่าพีชกระท่อมเป็นยาเสพติด มีแต่โทษ และควรหลีกเลี่ยงแม้ปัจจุบันกระท่อมไม่ได้เป็นยาเสพติดอีกต่อไป การปรับเปลี่ยนทัศนคติในเชิงบวกจึงเป็นประเด็นที่สำคัญมากเพราะมีผลต่อการส่งเสริมพฤติกรรมการใช้พีชกระท่อม
2. ให้รับทราบถึงผลกระทบในเชิงลบและอันตรายหากมีการใช้พีชกระท่อมอย่างไม่เหมาะสม เช่น การนำไปผสมกับสารอื่น ดังกรณี 4x100 หรือการใช้ในปริมาณที่มากเกินไป ซึ่งความเข้าใจนี้จะปรับเปลี่ยนทัศนคติเชิงลบของผู้บริโภคต่อพีชกระท่อม ซึ่งจะมีผลต่อความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมไม่ให้เกิดขึ้นได้
3. เร่งทำการศึกษาวิจัยประโยชน์ในด้านต่างๆ ของพีชกระท่อมในเชิงลึก เช่น การนำไปใช้เพื่อแก้ไขปัญหาเสพติด ด้านสุขภาพ การรักษาโรค และสนทนากาเพื่อค้นหาผลที่ได้ไปสู่การรับรองที่เป็นทางการและมีมาตรฐานเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและการยอมรับของสังคม เมื่อนั้นจะเกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อพีชกระท่อมในเชิงบวก ซึ่งจะมีผลต่อการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง

4. พัฒนาผลิตภัณฑ์โดยเพิ่มแนวทางและวิธีการบริโภคกระท่อมที่หลากหลาย เช่น แปรรูปเป็นอาหาร เครื่องดื่ม สมุนไพร ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร เป็นต้น ซึ่งเป็นการเพิ่มช่องทางและวิธีการเข้าถึง (Access) ผลิตภัณฑ์กระท่อมให้ได้ง่ายและสะดวกขึ้น จากปัจจุบันมีเพียงการบริโภคใบสดหรือนำมาต้มน้ำเป็นหลักเท่านั้น การบริโภคที่หลากหลายรูปแบบจะช่วยปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้บริโภคหรือผู้สนใจที่จะเข้ามาบริโภครายใหม่ได้

นอกจากนี้เพื่อให้ผลการศึกษาสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์มากขึ้น ทีมผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่สามารถนำไปศึกษาเพิ่มเติมในการศึกษาครั้งต่อไป ดังนี้

1. การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนของผู้ใช้พืชกระท่อมของประเทศไทย โดยได้ทำการศึกษาเฉพาะกลุ่มซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ใช้พืชกระท่อม 135 ชุมชน ใน 10 จังหวัด ซึ่งเป็นพื้นที่นำร่องตามแนวทางการรองรับพื้นที่ที่การเสพพืชกระท่อมได้โดยไม่เป็นความผิดตามมาตรา 58/2 แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562) (ข้อมูล ณ เดือนกรกฎาคม 2564) เท่านั้น หากมีงานวิจัยครั้งต่อไปที่สามารถทำการศึกษาในรูปแบบเดียวกันในพื้นที่อื่นเพิ่มเติมได้ หรือเพิ่มตัวแปรที่เกี่ยวข้องเช่น สื่อสังคมออนไลน์ ความเชื่อทางศาสนา ฯลฯ ซึ่งจะได้เปรียบเทียบกับผลการศึกษาจากการศึกษาในครั้งนี้เพื่อเป็นการสามัญการ (generalization of research findings) ของผลการศึกษาในครั้งนี้

2. สามารถนำงานวิจัยนี้ไปต่อยอดปรับโมเดลและศึกษาเพิ่มเติม โดยการปรับมิติการวัดให้เข้ากับบริบทแนวคิดทฤษฎีตามที่ต้องการจะศึกษาเพิ่มเติมในอนาคต เช่น การใช้เครื่องมือ WHOQOL-BREF เป็นต้น

3. งานวิจัยนี้ยังมีข้อจำกัดซึ่งสอดคล้องกับข้อที่ 1 คือ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลการตอบแบบสอบถามจากผู้บริโภคพืชกระท่อม 135 ชุมชน ใน 10 จังหวัด ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการปลูกและบริโภคพืชกระท่อมมาเป็นเวลานานแล้ว ดังนั้นจึงมีความคุ้นเคยและเป็นวิถีชีวิตที่ควบคู่กันมายาวนาน ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ในพื้นที่อื่นๆ อาจมีทัศนคติ ความคล้อยเอียงตามกลุ่ม การรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง และพฤติกรรมที่แสดงออกต่อพืชกระท่อมที่แตกต่างจากกลุ่มพื้นที่นำร่อง ดังนั้นควรมีการเก็บข้อมูลศึกษาเพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมการใช้งานของกลุ่มตัวอย่างที่มากขึ้นจากพื้นที่ที่ต่างกันทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางศึกษาและพัฒนาต่อไป

รายการอ้างอิง/References

- Ajzen, I. 1991. The theory of planned behavior. **Organizational Behavior and Human Decision Process**. Vol. 50. 179 - 211.
- Ajzen, I. 2002. Perceived behavioral control, self-efficacy, locus of control, and the theory of planned behavior. **Journal of Applied Social Psychology**. Vol. 32. No. 4. 665 – 683.
- Armitage, C. J. and Conner, M. E. 2001. Efficacy of the theory of planned behavior: A meta-analytic review. **British Journal of Social Psychology**. Vol. 40. 471 - 499.

- Atsanangkornchai, S., Siriwong Na Ayudhya, A., Limsathit, P., Kaewpradub, N., Chittarakarn, S., Wangsintaweekul, J., Kumarnsit, E., Sriviriya-jan, S., Jehha, D., Pumchuen, W. and Saingam, D. 2020. **Summary of Kratom Plants**. 2nd Ed. Center for Addiction Studies. Epidemiology Unit. Faculty of Medicine. Prince of Songkla University.
- Baumgartner, H. and Homburg, C. 1996. Applications of structural equation modeling in marketing and consumer research: A review. **International Journal of Research in Marketing**. Vol. 13. No. 2. 139 - 161.
- Browne, R. C. 1992. Alternative ways of assessing model fit in testing structural equation models. **Sociological Methods and Research**. Vol. 21. No. 2.
- Conner, M. and McMillan, B. 1999. Interaction effects in the theory of planned behavior: Studying cannabis use. **British Journal of Social Psychology**. Vol. 38. 35 - 54.
- Cooke, R., Sniehotta, F. and Schüz, B. 2007. Predicting binge-drinking behavior using an extended TPB: Examining the impact of anticipated regret and descriptive norms. **Alcohol and Alcoholism**. Vol. 42. No. 2. 84 - 91.
- Doll, W. J., Xia, W. and Torkzadeh, G. 1994. A confirmatory factor analysis of the end-user computing satisfaction instrument. **MIS Quarterly**. Vol. 18. No. 4. 357 - 369.
- Eagly, A. H. and Chaiken, S. 1998. Attitude structure and function. In D. T. Gilbert, S. T. Fiske, and G. Lindzey. **The handbook of social psychology**. 4th Ed. 269 – 322. McGraw-Hill.
- Fiksenbaum, L., Marjanovic, Z. and Greenglass, E. 2017. Financial threat and individuals' willingness to change financial behavior. **Review of Behavioral Finance**. Vol. 9. No. 2. 128 - 147.
- Fishbein, M. and Ajzen, I. 1975. **Belief, attitude, intention, and behavior: An introduction to theory and research**. London: Addison-Wesley.
- Fishbein, M. and Ajzen, I. 2010. **Predicting and changing behavior: The reasoned action approach**. Psychology Press.
- Gefen, D., Straub, D. and Boudreau, M. C. 2000. Structural equation modeling and regression: Guidelines for research practice. **Communications of the Association for Information Systems**. Vol. 40. No. 1. 7.
- Hair, J. F., Jr., Anderson, R. E., Tatham, R. L. and Black, W. C. 2006. **Multivariate data analysis**. 6th Ed. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Hooper, D., Coughlan, J. and Mullen, M. R. 2008. Structural equation modeling: Guidelines for determining model fit. **Electronic Journal of Business Research Methods**. Vol. 6. No. 1. 53 - 60.

- Jung, T., Dieck, M. C. T., Lee, H. and Chung, N. 2020. Relationships among beliefs, attitudes, time resources, subjective norms, and intentions to use wearable augmented reality in art galleries. **Sustainability**. Vol. 12. No. 20. 8628.
- Karimy, M., Zareban, I., Araban, M. and Montazeri, A. 2015. An extended theory of planned behavior (TPB) used to predict smoking behavior among a sample of Iranian medical students. **International Journal of High-Risk Behaviors & Addiction**. Vol. 4. No. 3.
- Kline, R. B. 2011. **Principles and Practice of Structural Equation Modeling**. 3rd Ed. New York: Guilford Press.
- Kyndt, E. and Onghena, P. 2014. The integration of work and learning: Tackling the complexity by means of structural equation modeling. In Harteis, C., Rausch, A. and Seifried, J. 2014. **Discourses on professional learning: On the boundary between learning and working**. Springer: Berlin/Heidelberg. Germany.
- Malhotra, N. K. 2005. Attitude and affect: New frontiers of research in the 21st century. **Journal of Business Research**. Vol. 58. No. 4. 477 - 482.
- Mueller, R. O. 1996. **Basic Principles of Structural Equation Modeling: An Introduction to LISREL and EQS**. New York: Springer-Verlag.
- Nunnally, J. C. and Bernstein, I. H. 1994. **Psychometric Theory**. 3rd Ed. New York: McGraw-Hill.
- Park, H. S. 2000. Relationships among attitudes and subjective norms: Testing the theory of reasoned action across cultures. **Communication Studies**. Vol. 51. No. 2. 162 – 175.
- Pickens, J. 2005. **Organizational Behavior in Health Care**. Sudbury. MA: Jones and Bartlett Publishers.
- Rungrueng, W. 2020. Toxicology of kratom plants. **Journal of Hospital Pharmacy**. Vol. 30. 118 – 124.
- Saion, W. 2021. **Kratom Plant**. Secretariat of the House of Representatives. Bureau of Academic Services, Radio and Television Broadcasting Station of Parliament. Retrieved May 25, 2024 from <https://dl.parliament.go.th/backoffice/viewer2300/web/viewer.php>
- Suwannarat, P. 2023a. Understanding the difference of values-based motivation of managerial workers in spa businesses in Thailand. **International Journal of Emerging Markets**. Vol. 18. No. 2. 483 - 504.
- Suwannarat, P. 2023b. The Moderating role of trust in influencing the effectiveness of export incentives of exporters in the ASEAN. **Journal of Asia Business Studies**. Vol. 17. No. 2. 279 - 307.

- Tseng, T.-S., Lin, H.-Y., Chia-Hsien Cheng, Y. and Chen, T.-H. 2017. Predictors of smoking cessation behavior and intentions among smoking cessation clinic patients in Taiwan. **BMC Public Health**. Vol. 17. 1171.
- Veltri, C. and Grundmann, O. 2019. Current perspectives on the impact of Kratom use. **Substance Abuse and Rehabilitation**. Vol. 10. 23 - 31.
- Walley, K., Custance, P., Parsons, S. and Lindgreen, A. 2009. Longitudinal attitude surveys in consumer research: A case study from the agrifood sector. **Qualitative Market Research: An International Journal**. Vol. 12. No. 3. 260 – 278.
- Widjaja, I., Arifin, Z. Z. and Setini, M. 2020. The effects of financial literacy and subjective norms on saving behavior. **Management Science Letters**. Vol. 10. 3635 – 3642.
- Widyastuti, U., Suhud, U. and Sumiati, A. 2016. The impact of financial literacy on student teachers' saving intention and saving behaviour. **Mediterranean Journal of Social Sciences**. Vol. 7. No. 6. 41 – 48.
- Xia, Y. and Yang, Y. 2019. RMSEA, CFI, and TLI in structural equation modeling with ordered categorical data: The story they tell depends on the estimation methods. **Behavior Research Methods**. Vol. 51. 409 – 428.